

Folkemængden i Romdal

i det 16de og 17de århundrede.

Disse meddelelser, der væsentlig skriver sig fra Sars's historiske avhandlinger, indeholder for det meste kun tørre tal ; men har dog sin store interesse, idet de viser vort folks vekst fra reformationstiden og indtil enevoldsmaktens indførelse. Her er kun medtat tallene for det gamle Romsdals amt og da særlig for Romsdals fogderi.

Ifølge folketellingslisterne for årene 1664 til 1666 kan Norges folkemængde ved dette tidspunkt med nogenlunde sikkerhet settes til ca. 450 000.

Skal man nu herav forsøke at få greie på, hvormange mennesker der har været i de forskjellige landsdele, har man kopskatten at holde sig til, og her har vi fuldstændige mandtalslister næsten fra hele riket. Kopskatten var en skat som fra 1645 til 1660 blev utskrevet av alle personer over 15 år. For Romsdals amt omfatter kopskatten ved år 1660 ialt 20 376 personer, derav for Romsdals fogderi 4 247, for Søndmør 9 529 og for Nordmør 6 600.

For nu at søke at få en ide om folkemængdens tilvækst har man benyttet listerne over skattemandtallet, hvorav de ældste (fra 1519 til 1528) findes i det danske Geheimearkiv ; de øvrige findes i riksarkivet.

For Romsdals amt har man først regnskap over Tiendepengeskatt fra 1521, der utgjør for Romsdals fogderi 321 personer, derav 6 „husmenn og huskoner“. For Søndmør og Nordmør er de tilsvarende tal 598 personer, hvoriblandt 15 „husmenn og huskoner“ og 445 personer, hvoriblandt 8 „husmenn og huskoner“.

Tilsammen for amtet 1364 personer, derav 29 „husmenn og huskoner“.

Dernæst har vi den såkaldte „Reformats for Trondhjems stift“ av 1589, som oppgir antallet av bønder således :

Romsdal:

<i>Akerø prestegjeld</i> omfattende Akerø, Vaage, Bud, Hustad, Harø, Sandø og Onas kirker	223 bønder
<i>Veø prestegjeld</i> : Veø, Bolsø, Rødven, Kleive, Vestnes, Tresfjord, Rye, Visdal og Erisfjords kirker	300 -
<i>Grytten prestegjeld</i> : Grytten, Vold, Eid, Isfjord og Kors kirker	150 -

Tilsammen i Romsdal.	673 bønder
For Søndmør tilsammen.	1699 -
For Nordmør tilsammen 26 husmenn og . . .	866 -

Tilsammen i amtet i 1589. 3238 bønder

I en extract over skatten av Trondhjems len for år 1611 opgives så for Romsdals fogderi :

891 leilendinger og odelsbønder, 171 ødegårdsmenn og husmenn og 148 utrorskarle og tjenestedrenge. Alt i alt for hele amtet i 1611 4359 leilendinger og odelsbønder og 818 ødegårdsmenn og husmenn.

Endelig opføres i mandtal over unionsskat i 1662:

Romsdal - 1441 opsiddere på 634 navngivne gårde

Søndmør - 3059 opsiddere

Nordmør - 1820 opsiddere.

For hele Romsdals amt i 1662 altså 6320 opsiddere.

Av Tallene fremgår, at folkemængden har øket jævnt fra begyndelse av det 16de århundrede til midten av det 17de, og denne forøkelse viser sig at gjælde alle bygder i hele landet; men der klages over at særlig i Romsdal de enkelte gårde var delt mellem mange opsiddere like optil 20, mens gården alligevel vedblev at regnes for en.

Norges folkemængde antas ved begyndelsen av det 16de århundrede efter skattemandtallet at ha været ca. 300 000, mens den ved midten av det 13de århundrede utregnet efter ledingen skulde være ca. 560 000; men dette sidste tal er vistnok alt for høit beregnet.

Det rigtige er vel, at Norge forut for „mandedøden” talte ca. 300 000, som efter den store sot sank til ca. 200 000. Først ved begyndelsen av det 16de århundrede når landet atter op til 300 000; men så går også økningen jævnt og raskt for sig.

Sammenligner man nu Danmarks folkemængde i det omhandlede tidsrum viser det sig, at den har stået stille og måske endog har gået tilbage.

Ålesund 24-8-23.

M. Parelius.
